

Vad har *Så tuktas en argbigga* med oss att göra?

KATARINAS KÄNDA TAL i slutet av *Så tuktas en argbigga* är själva upplösningen i pjäsen, det lyckliga slutet. Ordningen är återställd när Katarina har blivit 'tuktad' av sin man och dessutom kommit till självinsikt.

- Kan man spela sånt här idag?
- Sätts den fortfarande upp?
- Ja tänk hur kvinnorna hade det!

Katarinas tal

ATT VI ALLTID SKA KÄNNA IGEN just vår egen verklighet är mycket begärt av pjäser som skrevs för 400 år sedan. Att vi ändå *gör* det i så många pjäser är säkert anledningen till att många av oss ser, läser eller på annat sätt sysslar med Shakespeare.

KATARINAS TAL ÄR FRUKTANSVÄRT, låt oss vara överens om det! Vi kan skratta åt det för att det inte längre stämmer med vårt sätt att se på relationen mellan man och kvinna. Vi kan gråta åt det för att vi sett eller hört något som påminner oss om att en sådan verklighet ännu existerar. Också idag ser vi hur kvinnor lärs att mannen är "ditt liv, din vakt, din herre, ditt huvud, ja din kung, som genom hårt och slitsamt arbete försörjer dig".

NÄR VI LÄSER *SÅ TUKTAS EN ARGBIGGA* kan våra tankar gå i en mängd riktningar. Det är svårt att bortse från att mannens makt i pjäsen framställs som en naturlag, och att hotet om våld är ett starkt skäl för kvinnan att lyda. Det är lätt att dra paralleller till kvinnor som förnedras, blir misshandlade eller på annat sätt förtrycks.

Katarina kapitulerar till sist och säger: "Precis som undersåten lyder herren, så ska en kvinna också lyda maken" Ordet 'lydig' i sig känns obehagligt, och vi förknippar det lätt med *blind* lydnad, med förtryck och maktutövning. Vi vill kanske lära hundra lyda, men knappast människor. Vi 'tuktar' träd och buskar, men knappast längre argbiggor.

VI KAN FUNDERA ÖVER HUR KVINNAN hade det på Shakespeares tid? Hur löjligt osannolik kan argbiggan ha uppfattats? Och hur nöjd blev inte publiken när hon på slutet själv återställde ordningen?

Skäms! Slå ut din pannas ilska veck och kasta ingen hånfull blick som sårar din herre och din kung. Det bryter ner din skönhet som en äng förstörs av frosten, förstör ditt rykte som en vind tar blomman. Det passar dåligt, det är inte trevligt. En ilsken dam är som en upprörd källa, grumlig, tjock och inte längre vacker, och man kan vara hur törstig som helst, men ändå vill man inte komma nära. Din man, han är ditt liv, din vakt, din herre, ditt huvud, ja din kung, som genom hårt och slitsamt arbete försörjer dig. Han kämpar dag och natt, till sjöss, i land i nattens stormar och i dagens kyla när du kan ligga i den varma sängen. Han kräver inget mer av dig än kärlek och att du dessutom är söt och lydig. Inte så mycket för en sådan skuld! Precis som undersåten lyder herren, så ska en kvinna också lyda maken, och är hon trotsig, gnällig, sur och tvär och inte lyssnar när han ärligt kräver vad är hon då mer än en fräck rebell, och full av svek emot sin käre herre? Jag skäms över att kvinnor är så dumma: de strider när de borde be om lugn, de vill bestämma och ha övertaget, de borde hellre passa upp och lyda. För varför är vår kropp så mjuk och späd och olämplig för världens slit och släp om inte därför att ett stilla sinne ska stämma överens med värat yttre? Kom hit, ni trotsiga och svaga kryp, mitt inre, det var lika sturskt som ert, mitt hjärta lika stort, och mina skäl att ställa till med gräl har varit större. Men nu ser jag att våra spjut är sköra som halmstrån, ja vår svaghet är enorm. Vi verkar starka men bedras av skenet. Så bort med stoltheten, den hjälper föga, och lägg er ner för era makars fötter. Jag står till tjänst ifall min make vill min hand är redo, hoppas han blir nöjd.

Ur *Så tuktas en argbigga*, Akt V, scen 2
Översättning Roland Heiel

Illustration av Sir John Gilbert R.A.

Just för att vi *inte* känner igen oss i en sådan kvinnoosyn, kan vi raljera kring vår egen, och vissa avsnitt kan då bli riktigt roliga. Vi kan i värsta fall leka med replikerna genom att byta ut 'kvinnor' mot 'karlar':

Jag skäms över att kvinnor är så dumma: de strider när de borde be om lugn, de vill bestämma och ha övertaget, de borde hellre passa upp och lyda.

MAN KAN VÄL FÅ SKÄMTA om mans- och kvinnoroller, eller kanske diskutera könsrollsmönster utifrån citat som "(mannen) kämpar dag och natt, till sjöss, i land i nattens stormar och i dagens kyla, när du kan ligga i den varma sängen".

Eller att "en ilsken dam (eller man!) "är som en upprörd källa, grumlig, tjock och inte längre vacker, och man kan vara hur törstig som helst, men ändå vill man inte komma nära."

DET ÄR FÖRSTÅS ABSURT ATT TRO att allt som sägs i en pjäs av Shakespeare är relevant och politiskt korrekt. Även om *Så tuktas en argbigga* kan upplevas som obehaglig, kan den ge upphov till intressanta samtal; om kvinnans ställning då och nu, om 'lydnad', om manligt/kvinnligt, om jämställdhet.

Man kan också fastna för ställen som inte alls har med huvudhandlingen att göra, t ex en ordväxling där Lucentio talar med sin tjänare Tranio. Han är glad över att ha kommit från 'ankdammen' Pisa till lärdomsstaden Padua. Han vill studera god moral och filosofi, något han menar ger oss både njutning och glädje. Men Tranio varnar honom för alltför mycket teori och för lite praktik och menar att studier ska vara roligt:

"Nej, använd din logik bland dina vänner och öva retorik i dagligt tal. Musik och poesi ska vara roligt. Matematiken och metafysiken ska tuggas först när man är riktigt hungrig. För ingen nytta utan nöje. Kort sagt: Studera det som du är mest förtjust i."

Till exempel Shakespeare!

Text: Roland Heiel